

Šitie

pre začiatocnikov

popka.sk

OBČIANSKE
ZDRUŽENIE
TVORIVÁ
DIELŇA

2017

Obsah

Na úvod trošku histórie.....	3
Textilné vlákna.....	3
Vlastnosti textilných vlákien.....	4
Bavlna.....	4
Lan	5
Vlna.....	5
Konope.....	6
Hodváb.....	6
Lykové vlákna, vlákna z listov, plodov.....	6
Čo je tkanina.....	7
Čo je pletenina.....	7
Ošetrovanie látok.....	7
Odstraňovanie škvŕn.....	8
Ako vybrať šijací stroj.....	10
Šijací stroj, Overlock, Coverlock.....	11
Časti, príslušenstvo a funkcie šijacieho stroja.....	11
Chyby pri šití.....	14
Údržba šijacieho stroja.....	15
Základné krajčírské potreby.....	15
Príprava materiálu pred šitím.....	16
Výber strihu, množstvo materiálu a ukladanie strihu na látku.....	17
Pod akými názvami môžete nájsť jednotlivé materiály.....	18
Skratky materiálov.....	19
Popisy textilu v angličtine.....	19
Postupy:	
Hodvábny náhrdelník.....	20
Šitie gombíkovej dierky.....	21
Šitie otvoreného zipsu.....	22
Šitie skrytého zipsu.....	23
Použitá literatúra.....	24
Odporúčaná literatúra.....	24
Autori:	
OZ Tvorivá dielňa.....	25
popka.sk.....	25

Na úvod trošku histórie.

Textilná výroba na Slovensku nesúvisela len s výrobou odevov, ale uplatnila sa aj pri zariaďovaní interiérov. Na vidieku aj v mestách sa rozvinula výroba plátne a šitie vrchného a spodného ošatenia. Z tkaných textílií uvádzame bakačín – šlo o ľanovú zdobenú tkaninu doplnenú geometrickým, figurálnym a rastlinným vzorom, ornamentom a písmom, ktorá sa tkala v Košiciach, Bratislave, Bardejove, Banskej Bystrici.

V Šarišskom múzeu v Bardejove sa zachovali antependiá a oltárne plachty šité z bakačínu. Okrem bakačínu sa vyrábal barchet. V 13stom storočí sa k nám dostali byzantské a sicílsko saracénske hodváby. Tkaná ozdoba bola dopĺňaná zašíváním rôznofarebnej priadze, aplikovali sa výšivky.

V 15. storočí na Slovensku sa rozvinulo výšivkárstvo a to aj výšivka na plátne a použitie zlatých a strieborných nití na hodvábe. Od konca 17.storočia do polovice 18.storočia sa začali vyhotovovať poťahy na nábytky, ktoré boli taktiež zdobené výšivkou. Od 16. storočia sa objavili zlaté a strieborné čipky, neskôr biele niťové, menej hodvábné.

Výroba plátne - plátenníctvo, bola až do vzniku továrenskej výroby záležitosťou prevažne domáckej výroby, ktorá už v stredoveku, ale najmä v 18. storočí a v prvej polovici 19. storočia nadobudla značné rozmery. S tým súvisel aj rozvoj tkáčstva ako remesla. Ako samostatné remeslo sa krajčírstvo vyčlenilo v 13. a 14. storočí, keď sa začali objavovať prvé zmienky o krajčíroch. V 15. storočí vznikali prvé cechy a podľa druhu vyrábaného odevu delilo na niektorých miestach na uhorské a nemecké. Roku 1890 bolo v slovenských župách 5 315 krajčírskych dielní a krajčírstvo prežívalo v rokoch 1890 – 1910 rozvoj. Okrem remeselných krajčírstiev existovalo aj šitie a vyšívanie bielej i posteľnej bielizne a bytového textilu, ktoré vykonávali takmer výhradne ženy (švački - švačka (zo šarišského nárečia - krajčírka). Rozvoj krajčírstiev ovplyvnil v 19. storočí vynález šijacieho stroja, ktorý sa rozšíril v remeselných dielnach a v prvých desaťročiach 20. storočia aj v domácnostiach.

Krajčíri šili ľudové odevy a odevy pre stredné vrstvy a robotnícke vrstvy uprednostňovali konfekčný odev z obchodnej siete. Po zákaze remeselného podnikania roku 1948 sa krajčíri združovali do družstiev. Prvé družstvá vznikli ešte pred rokom 1918, ale najmä po roku 1918, no ich hlavnou úlohou bolo šitie odevov armádu, ústavy. Šitie ľudového odevu sa prevažne dialo po domácky.

Textilné vlákna

Hovoríme o dobre pred 4000 rokov. Od spracovávaní živočíšnych vlákien, (ovčej vlny, kozej srsti), po spracúvanie vlákna rastlinného pôvodu (ľan, konope). Neskôr spracovávanie prírodného hodvábu priadky divej.

Záujem o hodváb najmä za čias feudalizmu spôsobil záujem o manufaktúrnú výrobu a výrobu materiálu chemicky a tak vznikol umelý hodváb. Umelé vlákno továrensky upotrebitelné sa začalo vyrábať koncom 19. storočia.

Textilné vlákna môžeme deliť na prírodné a umelé.

Textilné vlákna prírodné podľa vzniku delíme na textilné vlákna z organických a anorganických látok.

Textilné vlákna z anorganických látok: azbest.

Textilné vlákna prírodné z rastlinného pôvodu môžeme vytvoriť: zo semien plodov, napríklad: bavlna, palma kokosová, zo stoniek dvojkličných rastlín, napríklad: ľan, konope, juta, ramia,

žihľava, kanátnik, z listov jednoklíčnych rastlín, napríklad: manila, sisal, aloe, listy palmy passava..

Textilné vlákna živočíšneho pôvodu: z vlasových pokryvov zvierat, napríklad: ovčia, ťaví, kozia vlna, srsti: kravská, zajačia, srnčia, chlpy, štetiny, konské vlásie, ľudské vlasy. Z výlučkov žliaz húseníc, priadok.

Umelé textilné vlákna: chemické z prírodných polymérov a syntetické z polymérov chemicky pripravených. Napríklad: z regenerovanej celulózy, nitrátové, meďnaté viskóзовé, sulfitové a sulfátové papierové priadze, acetátové, alginátové, z živočíšnych bielkovín (lanita, trioan, laktefil), vinylové, syntetické kaučuky, polykondenzované produkty (polyamidové, polyuretánové, polyesterové), vynylon, saran, buna, nylon, kapron, terylene, sviten.

Textilné vlákna umelé z látok anorganických: sklené, kovové, trosková vlna, silikónová.

Vlastnosti textilných vlákien

Pôvod vlákien nám napovie o vlastnostiach surovín a výrobkov. Vzhľad a chemické vlastnosti vlákna sa dajú pozorovať pod mikroskopom. Na spriadateľnosť textilných vlákien má vplyv ich dĺžka. Vlákna kratšie ako 10 mm sa nespriadajú samostatne. Jemnosť určuje hrúbka vlákien. Snáď najdôležitejšou vlastnosťou je pevnosť v ťahu a súvisí s opotrebovávaním a trvanlivosťou látky.

Pružnosť textilných vlákien súvisí s ich elasticnosťou, teda schopnosťou vrátiť sa do pôvodného stavu po uvoľnení sily, ktorá na nich pôsobí napínaním, krčením, tlakom....

Od povrchovej štruktúry vlákna závisí jeho lesk, teda ako sa svetelné lúče odrážajú od vlákien. Farba vlákien býva charakteristická pre niektoré suroviny. Najčastejšie sa dosahuje farba biela. Naopak biele textilné vlákna môžeme nafarbiť.

Schopnosť vlákien prijímať vodu zo vzduchu – navlhavosť.

Tvárnosť súvisí so schopnosťou podržať si tvar.

Hrejivosť vlákien závisí od množstva vzduchu ktorý sa udrží v dutinách v povrchovej štruktúre vlákien.

Bavlna

Bavlnené vlákno vyrastá na povrchu semien rastliny bavlníka. Podstatou bavlneného vlákna je celulóza. Farba bavlny je najčastejšie biela, resp. biela s farebnými odtieňmi.

Bavlnené materiály sú poddajné, tvárne a pružné, mäkké na dotyk, s výbornou savosťou potu. Bavlnu preferujú osoby s citlivou pleťou, pretože nedráždi pokožku.

Pre optimálnu údržbu sa odporúča bielizeň z tohto materiálu prať maximálne na 40 ° C.

Žehliť je vhodné za nízkych teplôtach, alebo nežehliť vôbec (podľa symbolov údržby na výrobku). Nevýhodou bavlny je krčivosť. Kvalita bavlneného vlákna sa určuje podľa dĺžky vlákna. Najkvalitnejšie bavlnené vlákno dosahuje dĺžku len 60mm (tzv. Sea Island priadze). Sea Island je obchodné označenie pre vlákna získané z bavlníka *Gossypium barbadense*, ktorý je dopestovaný na ostrovoch pri pobreží

Južnej Karolíny a Georgie v USA.

Existuje viac než 40 botanických druhov bavlny a viac než 200 odrôd, avšak vo väčšom rozsahu sa pestujú len niektoré. Podporované kultivary: bavlník srstnatý, bavlník kríčkový (barbadoský), bavlník bylinný, bavlník peruánsky a bavlník stromový.

Lan

Lanové textilné vlákno sa získava zo stonky ľanu siateho. Prírodné vlákno, ktoré je pevnejšie ako bavlna, nie je pružné, na dotyk je chladivé, krčivé. Lanová priadza je nerovnomerná a v tkaninách sa kombinuje s bavlnou. Používaním a časom sa vlastnosti ľanového vlákna zlepšujú, ľan neelektrizuje, je antibakteriálny a vhodný aj pre alergikov. Výrobky z ľanu sú priedušné.

Podľa účítokovosti ľany delíme na: ľany pradné, olejné a olejno –pradné.

Vlna

Prírodné vlákno živočíšneho pôvodu. Srst – vlasový pokrýv obiec, kôz, tiav, angorských zajacov získaných strihaním, vyčesávaním, šklbaním. Vlna má skvelé tepelno – izolačné vlastnosti. Jemnosť vlny hovorí o hrúbke vlákien zvierat, je udávaná v mikrónoch. Označená býva značkou od AAAAA pre najjemnejšie až po F najhrubšie vlákna.

Pružnosť vlákien zo zvierat je najväčšia zo všetkých prírodných vlákien, okrem prírodného hodvábu. Lesk vlny od striebristej, sklenej, matnej ale aj vlny úplne bez lesku. Farba vlny: biela, hnedá, čierna, sivá. Vlny sa dajú plstiť – je to schopnosť vlákien sa zrážať. Tvárnosť vlákien je výborná pôsobením tlaku tepla a vlhka.

Lahká látka podobná ovčej vlně. Kašmír sa získava ručným vyčesávaním zo spodnej srsti (kašmírskych) kôz. Z jednej kozy možno získať za rok iba 150g čistej kašmírovej vlny.

Konope

Dôležitou pradnou rastlinou je konope. Je náročnejšia na teplo a pestuje sa v oblastiach južného a juhovýchodného Slovenska. Základné druhy konopí: Konopa siata – juhorská, stredorská severorská, Konopa obrovská, Konopa indická – hašišovitá.

Farba konopných vlákien je plavá alebo jasnosivá až striebrosivá. Pružnosť vlákien je malá. Naopak pružnosť je veľmi veľká.

Hodváb

Hodváb ako materiál sa využíva od nepamäti. Profesionálni umelci, ako aj nadšenci práce s hodvábom, realizujú svoje diela

najmä na hodváb prírodný pre jeho ušľachtilosť a dobré vlastnosti. Hodváb je na týchto miestach možné zakúpiť v podobe už hotových výrobkov, ako sú hodvábne šály, šatky, puzdrá na okuliare, kozmetické taštičky, obliečky na vankúš, kravaty, motýliky, gumičky do vlasov, podložky pod poháre alebo dokonca aj dáždniky. Úlohou samotného umelca je potom už len vybraný výrobok dekorovať.

Popri už vopred pripravených výrobkoch je možné dostať hodváb aj na metráž, v šírke od 90 do 150 centimetrov.

Na trhu existujú rôzne druhy hodvábu, ktoré sa od seba líšia hustotou a väzbou vlákien, a tiež gramážou. Na maľbu na hodváb je najlepšie použiť priesvitný šifón, organzu alebo hodváb typu pongé 4 až 16, ktorý sa od čísla 8 nazýva aj habotai. Okrem týchto spomínaných druhov hodvábu je možné použiť aj hodvábný zamat, hodvábný satén, žakár alebo žoržet, pričom farby sa na každom z uvedených materiálov rozpíjajú inak a aj výsledný efekt maľby je odlišný. Čím je tkanina hustejšia, tým pomalšie sa farby rozpíjajú a spotreba farieb narastá. Pre začiatočníkov sa odporúča pracovať na hladkom hodvábe s rovným povrchom, ako je napríklad vyššie spomínaný typ hodvábu pongé alebo habotai. Na tento povrch sa farby nanášajú veľmi ľahko a rovnako dobre sa aj rozpíjajú. Hodváb typu pongé alebo habotai sa vyrába v rôznej hmotnosti a má biely, hladký povrch s miernym leskom, ktorý je na maľbu na hodváb ideálny. Existujú rôzne techniky maľby na hodváb. Medzi najobľúbenejšie patrí technika akvarelu, technika batiky a serti technika. Prírodné hodvábne vlákno sa získa rozvinutím kukly húsenice motýľa priadky morušovej. Hodváb v lete chladí a v zime zohrieva. Prírodný hodváb sa používa na výrobu módného tovaru: pánske kravaty, blúzky ale aj na výrobu padákov.

Lykové vlákna, vlákna z listov, plodov...

Lykové vlákna sa nachádzajú v stonkách a listoch rastlín. Lykové vlákna má síce veľké množstvo rastlín, ale na praktické spracovanie sa využívajú len niektoré: ľan, juta, konopa, kanátnik, žihľava, textilný banán, rafia, aloe, yuka...

Vlákna z listov tropických a subtropických rastlín, hrubé, tvrdé zdrevnatené. Nemajú pre textilný priemysel prioritný význam, skôr sa uplatňujú v povrazníctve, na výrobu rohožík, štetiek, kief, Ide zväčša o vlákna rastlín ananásovitých, banánovitých, narcisovitých a palmových. Patrí tu: novozélandský ľan, sisal, abaka – manilská konope, aloe... výroba plachtoviny, kobercov.

Kokosové vlákna – získavané z vnútornej hrubej kôry – mezokarp. Oddelením od vláknitej vrstvy, namáčaním. Sú odolné voči opotrebovaniu mechanickému a odolávajú vlhkosti. Spracovávajú sa aj bielením a farbením. Kokosové vlákna produkuje India, Cejlón, Filipíny, Afika a Polynézske ostrovy. Spracováva sa aj slama, drevo, kaučuk, papierové priadze.

Čo je tkanina

Najbohatšia skupina textílií, ktoré boli základným materiálom na zhotovovanie odevu, bytových a hospodárskych textílií. Je to textilný výrobok, ktorý vznikol prepletením dvoch vzájomne kolmých sústav nití.

Vo výrobe a zvlášť pri predaji sa používa niekoľko desiatok označení (tradičné výrazy s obsahom nie vždy jednoznačne definovaným), ktoré vyjadrujú určité vlastnosti tkaniny.

Napríklad:

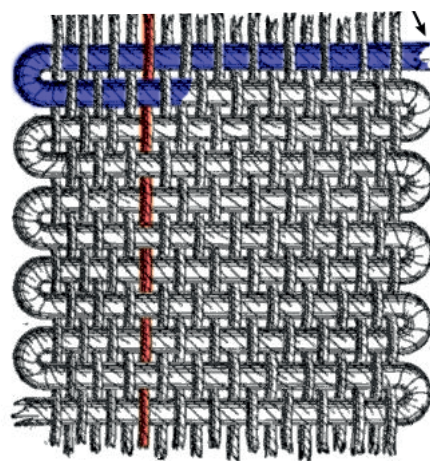
Brokát je ťažšia hodvábná tkanina v atlasových väzbách. Popelín je jemná bavlnená tkanina na košeľe, blúzky a pyžama.

Menčester je pozdĺžne pruhovaný zamat na vrchný odev a na dekoračné účely.

Damašek je bavlnená alebo ľanová žakárová tkanina na posteľnú bielizeň a obrusy.

Gabardén je jemná, veľmi hustá tkanina s viditeľným strmým rebrovaním. Vyrába sa z bavlnených, vlnených aj hodvábných priadzí a používa sa prevažne na obleky a kostýmy.

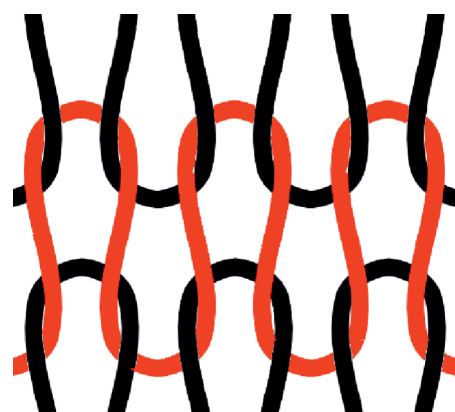
Tvíd, na ktorý sa spracovávajú hrubšie melanžové (z rôznofarebných vlákien) priadze prevažne z vlny. Tkanina sa používa hlavne na saká, kostýmy a kabáty. Blue denim (riflovina) je bavlnená tkanina v keprovej väzbe s osnovou nafarbenou indigom a s režebielym útkom.

Čo je pletenina

Pletenina je plošná textília, ktorá vzniká vytváraním a vzájomným prevliekaním očiek usporiadaných do stĺpcov a riadkov.

Štruktúrou pletenín je spôsobená značná rozťažnosť výrobkov (až 100 %), dobrá priedušnosť, nekrčivosť a náchylnosť ku žmolkovaniu.

Ošetrovanie látok

Ošetrovanie látok je presne definované Vyhláškou č. 18/1999 Z. z. Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o označovaní zloženia a spôsobe zaobchádzania s textilnými výrobkami (v znení č. 66/2005 Z. z., 469/2006 Z. z.) Textilný výrobok určený na predaj spotrebiteľovi alebo pre ďalšieho spracovateľa sa musí označiť etiketou, na ktorej je uvedené správne materiálové zloženie.

Textilný výrobok, ktorý sa skladá z dvoch alebo z viacerých druhov vlákien, z ktorých žiadne nedosahuje 85 % z celkovej hmotnosti výrobku, sa označí druhovým názvom a percentom z

celkovej hmotnosti výrobku aspoň dvoch druhov vlákien, ktorých percentuálne podiely sú najvýznamnejšie. Za nimi sa uvedú druhové názvy ďalších vlákien, ktoré sú obsiahnuté vo výrobku v zostupnom poradí percentuálneho podielu, a to s uvedením alebo bez uvedenia percenta z celkovej hmotnosti výrobku. Textilné kusové výrobky určené na predaj spotrebiteľovi sa musia trvale označiť symbolmi údržby, ktoré určia odporúčaný spôsob údržby. Ak dva výrobky alebo viac výrobkov tvorí súpravu alebo komplet a ich spôsob údržby je rovnaký, stačí označiť súpravu alebo komplet jednou etiketou obsahujúcou symboly údržby.

Základné symboly:

Pranie - vanička.

Bielenie prostriedkami s obsahom chlóru –trojuholník

Žehlenie – žehlička

Chemické čistenie - kruh

Sušenie v bubnovej sušičke po praní - štvorec s kruhom vnútri.

Doplnkové symboly:

Zakázaný spôsob údržby - označuje sa prečiarknutím ktoréhokoľvek z uvedených základných symbolov.

Šetrné zaobchádzanie - označuje sa podčiarknutím príslušného symbolu

Veľmi šetrné zaobchádzanie - označuje sa prerušovanou čiarou pod symbolom.

Pred šitím je potrebné látky vyprať, nakoľko majú zrážanlivosť 3-5%. Vypratím látku zbavíme chemických apretácií. Následne ju vyžehlíme a až tak ďalej upravujeme, striháme, šijeme.

Postup prirodzeného sušenia		Postup prirodzeného sušenia v tieni	
Symbol	Popis Registračné číslo	Symbol	Popis Registračné číslo
	— sušenie zavesením na šnúre		— sušenie zavesením na šnúre v tieni
	— sušenie odkvapkávaním na šnúre		— sušenie odkvapkávaním na šnúre v tieni
	— sušenie v rozprestretom stave		— sušenie v rozprestretom stave v tieni
	— sušenie odkvapkávaním v rozprestretom stave		— sušenie odkvapkávaním v rozprestretom stave v tieni

Symbol	Postup žehlenia
	— žehlenie pri maximálnej teplote žehliacej plochy 200 °C
	— žehlenie pri maximálnej teplote žehliacej plochy 150 °C
	— žehlenie pri maximálnej teplote žehliacej plochy 110 °C bez pary
	— žehlenie s parou môže spôsobiť nenávratné poškodenie
	— výrobok sa nesmie žehliť

Symbol	Postup prania
	— maximálna teplota prania 95 °C — normálny postup
	— maximálna teplota prania 70 °C — normálny postup
	— maximálna teplota prania 60 °C — normálny postup
	— maximálna teplota prania 60 °C — šetrný postup
	— maximálna teplota prania 50 °C — normálny postup
	— maximálna teplota prania 50 °C — šetrný postup
	— maximálna teplota prania 40 °C — normálny postup
	— maximálna teplota prania 40 °C — šetrný postup
	— maximálna teplota prania 40 °C — veľmi šetrný postup
	— maximálna teplota prania 30 °C — normálny postup
	— maximálna teplota prania 30 °C — šetrný postup
	— maximálna teplota prania 30 °C — veľmi šetrný postup
	— ručné pranie — maximálna teplota 40 °C
	— výrobok sa nesmie prať

Symbol	Postup bielenia
	— môže sa používať akýkoľvek bieliaci prostriedok
	— môže sa používať len oxidačný/bezchlórový bieliaci prostriedok
	— výrobok sa nesmie bieliť

Symbol	Postup sušenia v bubnovej sušičke
	— výrobok sa môže sušiť v bubnovej sušičke — normálna teplota; teplota vzduchu max. 80 °C
	— výrobok sa môže sušiť v bubnovej sušičke — nízka teplota; teplota vzduchu max. 60 °C
	— výrobok sa nesmie sušiť v bubnovej sušičke

Symbol	Postup chemického čistenia
	— profesionálne chemické čistenie v tetrachlóretyléne a všetkých rozpúšťadlách uvedených pre symbol F
	— profesionálne chemické čistenie v tetrachlóretyléne a všetkých rozpúšťadlách uvedených pre symbol F
	— profesionálne chemické čistenie v uhľovodíkoch (teplota destilácie v rozmedzí od 150 °C do 210 °C, bod vzplanutia v rozmedzí od 38 °C do 70 °C)
	— profesionálne chemické čistenie v uhľovodíkoch (teplota destilácie v rozmedzí od 150 °C do 210 °C, bod vzplanutia v rozmedzí od 38 °C do 70 °C)
	— šetrný postup
	— výrobok sa nesmie chemicky čistiť
Symbol	Postup mokrého čistenia
	— profesionálne mokré čistenie — normálny proces
	— profesionálne mokré čistenie — šetrný proces
	— profesionálne mokré čistenie — veľmi šetrný proces
	— profesionálne mokré čistenie nie je dovolené

Odstraňovanie škvŕn

Pri čistení škvŕn je najdôležitejšie okamžite riešiť vzniknutú situáciu a teda pustiť sa do odstraňovania vzniknutých škôd.

Škvŕny vznikajú a správajú sa na rôznych materiáloch rôzne. Materiál môže stuhnúť, vznikne nános, alebo do materiálu vsiakne, alebo sa vpije.... Dobré sa vsiakne atrament, ovocné šťavy, víno, káva, tekutiny. Medzi typickú škvŕnu ktorá vytvorí nános je paradajkový pretlak, kečup. Do materiálu sa zapracuje blato, hlina, jedlo. Škvŕny odstraňujeme podľa ich pôvodu.

Biologické (krv, pot, výlučky, mlieko, sliny, hlien) najprv vyperieme studenou vodou.

Škvŕny - rady a tipy:

Je dobré, ak vieme identifikovať čo škvŕnu spôsobilo. Podľa materiálu sa rozhodujeme ako budeme pri odstraňovaní postupovať. Odporúčame vyskúšať si na rovnakom type materiálu, postup odstraňovania a reakciu materiálu na tento zvolený postup.

Na odstraňovanie škvŕn potrebujeme tieto pomôcky: pijavý papier, papierové utierky, vatové tampóny alebo tyčinky, špongia, handry. Na odstraňovanie škvŕn najčastejšie používame: citrón, denaturovaný lieh, sóda, prášok na pranie, žľčové mydlo, mydlové orechy.

Nežehlite škvŕny! Pod vplyvom tepla sú odolnejšie, a ak ich prežehlíte, bude extrémne ťažké odstrániť ich. Výnimkou sú žuvačky, vosk a živica.

Čokoláda - čokoládu necháme stuhnúť, následne zoškrabeme. Aplikujeme šampón na koberce. Môžeme aplikovať aj čistiť škvŕn.

Farebné laky - použite riedidlo, vypláchnite mydlovou vodou

Krv- čerstvé škvŕny stačí namočiť do studenej vody a jemným trením zmiznú. Na staršiu krv si pripravte si roztok zo sódy bikarbóny alebo soli a studenej vody a namočte do neho oblečenie. Nechajte pôsobiť niekoľko minút a potom vyperte na studenom programe.

Lepiaca páska - položte papierovú vreckovku medzi tkaninu a žehliacu dosku a vyžehlite.

Masť - pijak alebo iný nasiakavý papier medzi ktorým vyžehlíte škvŕnu

Benzín - škrobová múčka na posypanie škvŕn následne sa zotrie, vykefuje z podkladu detský alebo telový prášok

Coca-Cola - namočiť textíliu so škvŕnou, na obrusy zaberá prášková sóda, posypte a vykefujte.

Mrkva - naniesť tvrdé mydlo, namočiť do vody a opláchnuť.

Ovocie

pomocou octu: Škvŕny na citlivých tkaninách namočte do roztoku octu (2 polievkové lyžice čistého octu v ¼ litri vody), prepláchnite a klasicky vyperte v práčke s vhodným typom pracieho prostriedku.

pomocou citrónovej šťavy: Bielu bielizeň pokvapajte citrónovou šťavou a vyperte v horúcej vode.

pomocou kyslého mlieka: Prvou pomocou pri škvŕnách od ovocia je máčať škvŕnu pod tečúcou horúcou vodou a následne ju ešte pred praním prečistiť kyslým mliekom.

pomocou peroxidu vodíka: Škvŕny od čučoriedok idú z oblečenia skutočne ťažko. Ak sú čerstvé, okamžite ich operte pod horúcou tečúcou vodou. Zaschnuté škvŕny odstránite pomocou peroxidu vodíka s veľmi nízkou koncentráciou alebo použite už spomínanú citrónovú šťavu.

pomocou minerálky: Škvŕny od ovocia na koberci či na obruse zmiznú, keď ich okamžite preležete minerálkou alebo sódou

Prepisovačka - pomáha zmes octu a liehu v pomere 1:1. Ak nemáte lieh, vyskúšajte horúcu citrónovú šťavu, ktorú treba naniesť na škvŕnu a opláchnuť.

Tráva - čistý ocot alebo 90 %-ný alkohol, alebo citrónovú šťavu. Na škvŕnu nalejte čistý ocot, alkohol alebo skúste citrónovú šťavu, prepláchnite a vyperte s bežným pracím prostriedkom.

Víno - namočte čokoľvek, na čo ste vyliali červené víno, do bieleho vína a nechajte pôsobiť. Potom vec z bieleho vína vyberte, znečistené miesto ešte posypte veľkým množstvom soli a potom operte.

Vosk - najprv opatrne zoškrabte hrubšie zvyšky vosku. Znečistenú časť látky položte medzi dva nasiakavé papiere (napríklad dve kuchynské papierové utierky) a pri nízkej teplote škvrnu prežehlite. Vosk sa bude pomocou žehličky rozpúšťať a vsakovať do papiera – preto ho viackrát vymeňte.

Živica, smola - vložte oblečenie do vrečka a zamrazte ho, potom zoškrabte zmrazené škvrny

Ak je škoda na materiály neodvratiteľná môžeme ju premaľovať farbami na textil, alebo vytvorením textilnej aplikácie a jej umiestnenie na poškodené miesto.

Ako vybrať šijací stroj

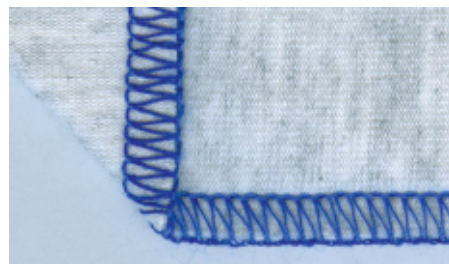
Na úvod tejto časti jedna dôležitá pripomienka. Nový šijací stroj kupujte u špecializovaného predajcu šijacích strojov. Predajca šijacích strojov Vám poradí, aký stroj je najvhodnejší pre Vás podľa toho, čo budete šiť, na akej úrovni je Vaše šitie a aký máte rozpočet. Určite neplatí, že čím drahší stroj, tým kvalitnejší. Na druhej strane, do lacných strojov (do cca 170 €) by som neinvestovala. Či mechanický alebo elektronický? Mechanika je istota, keď sa pokazí súčiastka, spravidla sa dá vymeniť. Pri elektronike keď Vám odíde dispej, musíte investovať do prerobenia stroja na mechaniku alebo máte po stroji. Na druhej strane, elektronika je tichšia, má pridané funkcie, ktoré mechanický stroj nie je schopný zabezpečiť. Napr. automatické zapošítie, orez nite, polohovanie ihly – nevyvlečie sa Vám niť z ihly,...) Čo sa týka funkcií, určite by som vyberala stroj pri ktorom je možné nastavovať šírku a dĺžku stehu. Výhodou je jednokrokové šitie gombíkovej dierky. Prípravu na šitie Vám uľahčí funkcia automatického navliekania nite do ihly. Plusom je možnosť polohovať ihlu voči päťke, vypnúť podávač látky, možnosť regulovania prítlaku pätky. Určite nie je potrebné vyberať stroj podľa množstva stehov. V praxi využijete rovný, cikcak steh, gombíkovú dierku, možno skrytý a overlockový steh. Všetky tie vyšívacie kvetinky, lístočky, krokodíly a podobné vzory Vás budú baviť asi dva dni. Teda ak nemáte mániu všetko dekorovať ozdobnými stehmi. Vtedy jednoznačne odporúčam čím viac stehov, tým lepšie. Zo súčasných značiek sú výborné stroje Janome a Brother. Pre začiatočníkov odporúčam Janome 920 alebo Brother BN27. Ak je Vás rozpočet o niečo väčší, výbornú skúsenosť mám napr. s Janome 603DXL. Často sa ma pýtate na Singer stroje. Už to nie je to, čo bývalo. Aj keď uvádzajú, že sú celokovové, sú to nekvalitné zliatiny. Pri intenzívnom šití vydržia akurát záručnú dobu a nikto to nechce opravovať. Singer žije len z tradície svojej značky. Pomôckou pre výber stoja je tabuľka, do ktorej si napíšete typ stroja a vypíšete funkcie. Označíte si, ktorý stroj aké má alebo nemá a navzájom si ich porovnáte. Podľa toho sa ľahko rozhodnete.

Šijací stroj, Overlock, Coverlock

Šijací stroj je stroj s rôznymi typmi stehov, rôznymi funkciami. Určený je na šitie tkanín, neelastických materiálov. Samozrejme dnes už väčšina strojov má zabudované aspoň základné elastické stehy pre šitie úpletov. Sú to však len tkané stehy, ktoré vďaka spätnému chodu improvizujú overlock. Prišije s ním však zips, obendľujete látku, ušijete gombíkovú dierku. Je nevyhnutný pri šití.

Overlock je špeciálny stroj, určený na šitie pletenín (úpletov). Používa sa aj na zošívanie a obnítkovanie tkanín. Steh vyzerá profesionálne. Nevýhodou pri zošívaní je, že nemáte rezervu v materiály na rozšírenie odevu. Overlock materiál obnítkuje alebo zošije dva diely dohromady. Šije však vždy po hrane látky. Buď necháte prídatky na látke len v šírke stehu alebo ak sú väčšie, stroj si nadbytok oreže pred šitím. Overlockom sú šité stehy zvislé stehy v odevu – vnútorné, ktorými sa zošívajú jednotlivé diely dohromady.

Coverlock podohýna vodorovné švy, napr. spodok trička, šiat, sukní, rukávov, v niektorých prípadoch priekrčník. Z líčnej strany výrobku vedie 1 až tri rovnobežné rovnostehy a z vnútornej strany hranu automaticky obnítkuje. Coverlock je určený pre pleteniny (úplety), jeho steh je elastický.

overlock

coverlock

Časti, príslušenstvo a funkcie šijacieho stroja

Jednotlivé šijacie stroje sa v závislosti od typu navzájom líšia. Avšak základné a nevyhnutné časti sú pre všetky stroje rovnaké.

Trň (držiak) hornej nite. Môže byť horizontálny alebo vertikálny. Môže byť jeden ale dva pre šitie dvojihlou.

Vodič nite – kovová alebo plastová časť, ktorá vedie niť z cievky kolmo do regulátora napätia nite.

Regulátor napätia nite – niť je vedená medzi dvoma plieškami, ktoré podľa nastavenia niť menej alebo viac priškrcujú / napínajú. Regulátor je možné spravidla nastaviť medzi hodnotou 0 až 9 – od najslabšieho po najsilnejšie napätie nite.

Vrchná a spodná niť by sa mali spájať približne v strede látky. V prípade, že vrchná niť robí zo spodnej strany látky slučky, napätie je povolené. Ak naopak, spodná niť presahuje na vrchnú stranu látky, alebo nám vrchnú niť trhá, napätie je príliš veľké. Napätie nite je potrebné vždy pred šitím vyskúšať na identickom kúsku látky. Funkcia napätia nite sa spúšťa spustením prítlačnej pätky.

Vodiaca páčka nite, resp. podávač hornej nite. Vždy sa musíme uistiť, či je niť správne založená. Pri prešívaní hrubších miest pri šití je potrebné spomaliť, aby sa niť z páčky nevyvliekla.

Ihla – do domácich šijacích strojov používame ihly 130/705 H. Typ ihly musíme zvoliť správne podľa zvoleného textilu. Pre tkaniny používame ihly s označením Standard. Pre extra pevné a hrubé tkaniny používame kalené ihly Jeans, Denim. Pre pleteniny / úplety ihly Jersey alebo Stretch. Pre tenké materiály používame ihly s hrúbkou 70, 75, 80. Pre stredne hrubé volíme ihly číslo 80, 90.

Pre hrubé látky ihly číslo 100, 110.

Navzájom kombinujeme druhy a hrúbky ihliel. Napr. lycru budeme šiť 75 stretchovou. Hrubú riflovinu jeansovou 100 alebo 110.

Ihlu meníme pravidelne po cca 8 hodinách šitia, po ohnutí, zlomení. Keď stroj začne byť odrazu veľmi hlučný, príčinou môže byť tupá ihla. Tupá alebo nesprávne zvolená ihla sa prejaví vynechaním stehu, v horšom prípade ohnutím ihly alebo zlomením. Ihlu meníme vždy šrubovaním. Je potrebné skrutku pevne utiahnuť, aby sa ihla počas šitia neuvolnila. Niť navliekame do ihly spredu do zadu.

správne napätie

vrchná niť je príliš pevná

vrchná niť je príliš uvoľnená

ihly štandardné, stretchové, jeansové

dvojihla

automatický navliekač nití do ihly

Prítlačná pätká – vyvíja tlak na látku, drží ju pevne pri stehovej doske a jej zložením sa spúšťa funkcia napätia hornej nite. Základnou pätkou je cik-cak pätká, s ktorou ušijete všetko. V prípade, že inú pätku nemáte. Všetky ostatné pätky Vám prácu so strojom uľahčia a šitie urobia efektívne. Stehy pri jednotlivých úkonoch s použitím špecifických pätiiek budú vyzeráť profesionálne. Ďalšie pätky sú: pätká pre šitie gombíkovej dierky, zipsová pätká, pätká na prišívánie gombíkov, pätká pre slepý steh, teflonová pätká, kráčajúca pätká, overlocková pätká, lemovacia pätká, na prišívánie gumy, na prišívánie korálok, na prišívánie šikmého prúžku, riasiacá pätká, quiltovacia pätká... Do šijacieho stroja vkladáme pätky, ktoré sú pre daný stroj určené. Nesprávne zvolená pätká môže spôsobiť náraz ihly na pätku a poškodenie stroja. Pri kúpe nových pätiiek je potrebné dávať pozor, aby ste okrem typu stroja dávali pozor aj na maximálnu šírku stehu pri danom stroji a pätkke. Nikdy nevkladajte do stroja pätku určenú pre užší steh, ako je max. šírka stehu na stroji!

Stehová doska – Obsahuje v sebe otvor pre ihlu. Zúbky – podávač látky. Nikdy pri šití látku neťahajte! Rýchlosť a smer šitia zabezpečujú zúbky – podávač látky, ktorý regulujete tlakom na pedál. Keď budete ťahať látku, môže sa stať, že ju potiahnete v momente, keď ju ihla prerazí a narazíte na kovovú časť stehovej dosky. Okrem toho, že môžete ihlu zlomiť alebo ohnúť, kazíte stroj. Pod stehovou doskou sa nachádza

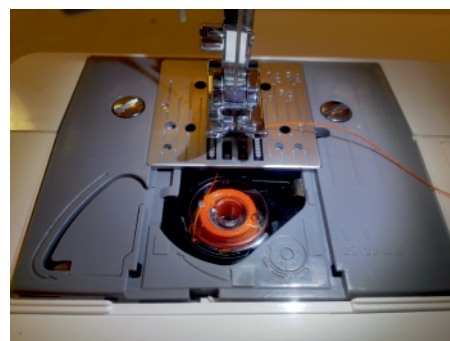
Chápač s púzdom spodnej cievky. Poznáme dva druhy chápačov. Horizontálny rotačný chápač a vertikálny kývny CB chápač. V chápači je umiestnené púzdro (v rotačnom plastové a v kývnom kovové), do ktorého sa vkladá spodná cievka. Do plastového púzdra sa vkladá plastová cievka, do kovového kovová. Spodné cievky sa predávajú prázdne. Je potrebné ich kupovať podľa odskúšanej cievky, nakoľko nemajú žiadne označenie a líšia sa veľkosťou a priemerom podľa typu a značky stroja. Spodnú cievku si navinieme sami. Má mať rovnakú kvalitu a hrúbku ako vrchná niť. Navíjame ju na **navijaku spodnej cievky**. Ten sa nachádza na vrchnej alebo čelnej strane stroja. Skladá sa z navijaka a brzdy. Cievku nastoknite na navijak a niť k nej vedzte určeným spôsobom. Naviňte niť v smere hodinových ručičiek 5 až 6 krát a prisuňte navijak k brzde. Ak brzda zasahuje do cievky, nikdy sa Vám nenavinie na cievku viac nite, ako je dovolené. Navinúť si môžete aj menej, ak dopredu viete, koľko približne nite budete potrebovať. Niť navíňte na cievku pevne.

rôzne typy cik cak pätiiek

rôzne pätky podľa funkcií

stehová doska

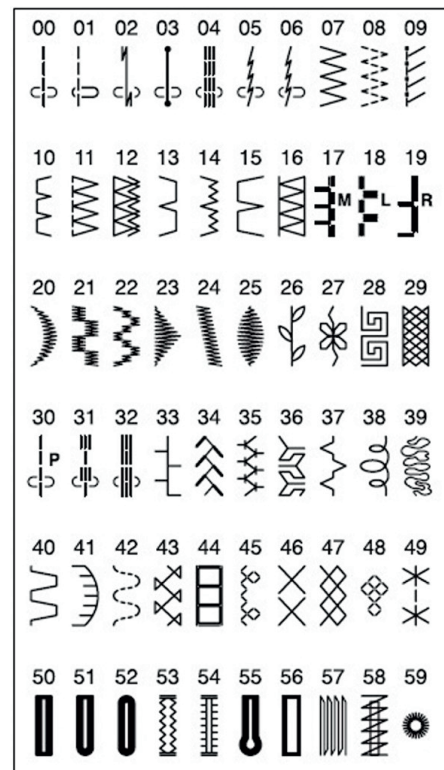

kovové púzdro a kovové cievky

Páčka spätného chodu – spätný chod sa používa najmä na zapošítie stehu na začiatku a na konci šitia.

Stehy – na stroji máme možnosť voľby stehov. Základné stehy, ktoré sa nachádzajú na každom stroji sú: rovnosteh, cik-cak, trojitý cik-cak, slepý steh, steh na šitie gombíkovej dierky. Podľa značky a kvality majú stroje aj iné stehy, rôzne strečové, vyšívacie stehy, rôzne typy gombíkových dierok, látanie, monogramy a pod.

Medzi nadštandardné funkcie pri vyšších radách strojov patrí napr.: regulácia šírky a dĺžky stehu, polohovanie ihly voči pätku vpravo a vľavo, regulovaný prítlak pätky k stehovej doske, vypnutie podávača látky, automatické navliekanie nite do ihly, automatické polohovanie ihly v najvyššej alebo najnižšej polohe, automatické zapošítie, automatický orez nite, automatický zdvih pätky, možnosť odpojenia pedálu a ovládanie stroja ručne...

stehy

Chyby pri šití

Počas šitia sa stretnete s radom chýb a problémov. Nie je potrebné byť z toho v strese. 95% chýb vzniká nesprávnym naložením vrchnej a spodnej cievky do stroja.

- Stroj zrazu prestane šiť a podávať vrchnú niť, resp. neurobí ani jeden steh. Skontrolujte či je niť vložená do podávača vrchnej nite.
- Vrchná niť slučkuje zo spodnej strany látky. Napätie vrchnej nite je veľmi povolené. Niť je vedená z cievky rovno do regulátora napätia vrchnej nite, nie cez pomocný vodič nite na vrchu stroja. Prítlačná pätká nie je zložená. Spodná cievka má vysoké napätie alebo je zaseknutá.
- Vrchná niť sa trhá. Napätie vrchnej nite je príliš veľké. Niť je stará alebo nekvalitná. Niť na cievke môže byť zaseknutá alebo zamotaná.
- Zrazu šijete len vrchnou niťou. Skončila Vám spodná niť na cievke. Je potrebné ju nanovo navinúť.
- Vyvlieka sa Vám vrchná niť z oka ihly. Pred začatím stehu si niť potiahnite na dĺžku cca 15cm.
- Vynechaný steh. Máte tupú alebo nesprávne zvolenú ihlu.
- Hromadí sa vrchná niť okolo chápača. Napätie vrchnej nite je úplne povolené. Pod chápačom je nahromadený textilný prach, ktorý zachytil niť v chápači. Prítlačná pätká nie je zložená.
- Ihla naráža na stehovú dosku. Ihla je ohnutá alebo ťaháte materiál pri šití.
- Stroj hučí, ale ihla nešije. Prepnutá funkcia navíjania spodnej cievky.
- Vrchná niť je napnutá a ťahá spodnú niť. Príliš vysoké napätie vrchnej nite. Spodná niť je v púzdre nesprávne naložená.
- Látka sa neposúva. Podávač látky je vypnutý. Nastavený je príliš krátky steh. Nahromadila sa niť v otvore pre ihlu v stehovej doske. Niť je zamotaná v púzdre spodnej cievky.
- Stroj je hlučný. Ihla je tupá alebo nevhodne zvolená. Stroj je zanesený textilným prachom. Pri chybe pri šití vždy naložíme vrchnú a spodnú niť do stroja nanovo a správne. Ak chyba pretrváva, stroj vyčistíme a v prípade potreby naolejujeme. Skontrolujeme, či nemáme niekde prepnutú funkciu.

Ak stroj nefunguje, nesvieti, skontrolujeme zapojenie stroja do električky. Ak si nevieme rady, voláme na pomoc servis šijacích strojov.

Údržba šijacieho stroja

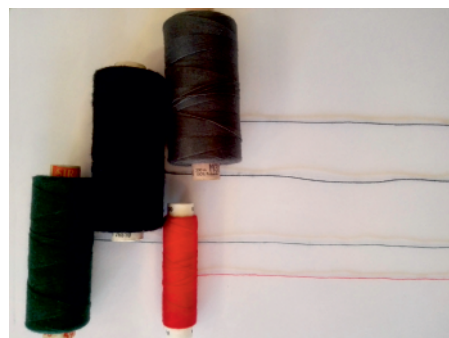
V šijacom stroji sa počas šitia usádza textilný prach. Práve zanesený stroj je jednou z hlavných príčin rozladenia stroja, chýb pri šití a ničenia stroja. Preto je potrebné stroj pravidelne čistiť a olejovať. Čistíme ho podľa tabuliek každé 4 hodiny šitia. V závislosti od šitého materiálu ho čistíme aj po každom projekte. Napr. po ušití úpletových šiat, plyšovej hračky... Stroj čistíme vtedy, keď začne byť hlučný, keď sa v chápaci zachytí vrchná niť. Čistíme ho kefkou, povysávame. Musíme odstrániť prach zo všetkých miest, kam sa dostaneme. Stroj olejujeme menej často, ako ho čistíme. Keď je na pohľad suchý. Stačí kvapnúť 2 kvapky oleja do šijacích strojov na všetky trecie plochy v chápaci. Iný olej nepoužívame. Olej do šijacích strojov je možné z textilu vyprať.

textilný prach

Základné krajčírské potreby

Nite – Nite delíme podľa zloženia a podľa hrúbky. Štandardne používané nite sú polyesterové. Šijeme nimi výrobky, ktoré už následne nebudeme farbiť. Ak plánujeme výrobok farbiť dodatočne volíme niť podľa druhu textilu – bavlnu šijeme bavlnou, hodváb hodvábom... Na veľmi elastické materiály môžeme použiť aj elastické nite, práca s nimi však vyžaduje určitú prax a trpezlivosť. Elastickú niť môžeme nahradiť elastickým stehom. Polyesterové nite použijete na všetky výrobky. Najbežnejšia je hrúbka 120, predáva sa v malých 100m návinoch a má najširšiu farebnicu. Vyššími číslami sú označené tenšie nite – vhodné napr. na šifón, hodváb a jemnejšie materiály. Hrubšie nite napr. č. 80 sú vhodné na pracovné odevy.

nite

Cievky spodnej nite – Pozor, musí sedieť rozmer cievky, výška aj priemer. Do kovových púzdiel kupujeme kovové cievky, do plastových plastové

kriedy

Kriedy, mydlá, sublimačné fixky – kresliace pomôcky, ktorými prekresľujeme strih na látku. Základom sú krajčírské kriedy rôznych farieb. Krajčírské mydlá či mydlové ceruzky. Na kreslenie z lícnej strany používame sublimačné fixky, ktoré miznú do 24 alebo 48 hodín od nakreslenia.

Lepidlá na textil – pomáhajú práve pri šití aplikácií
Pravítka a metre – pre meranie mier na tele je najvýhodnejší krajčírsky meter. Na prekresľovanie na látku zase krajčírské pravítko, tzv. príložník.

krajčírsky meter

Pozor! Ak pri šití začnete používať jeden meter, používajte ho pri meraní celého výrobku. Resp. si navzájom skontrolujte či majú rovnakú mieru. Napr. drevené metre časom schnú a zmršťujú sa. Krajčárske textilné metre nesprávnym stáčaním sa naťahujú.

Nožnice, rotačný nôž – Najpohodlnejšie je používať krajčárske nožnice. Pre začiatok Vám postačia akékoľvek ostré nožnice. Len pozor, ak si ich kúpite na strihanie látok, strihajte len látku, žiaden papier, igelity, vlasy... Na strihanie prídavkov sa niekedy používajú tzv.endlovacie alebo cikcak nožnice, ktoré Vám do určitej miery zabezpečia endlovanie. Vyšívacie nožnice – krátke ostré nožnice na dokončovacie a začisťovacie práce. Rotačný nôž – nôž s okrúhlou čepeľou, používa sa na rezanie rovných rezov, prereže až 8 vrstiev dekoračnej bavlny naraz. Je nutné k nemu použiť gumenú podložku a špeciálne pravítko z tvrdého plexiskla. **Páradlá** – absolútna nevyhnutnosť, musí byť vždy ostré. **Ostatné krajčárske potreby:** špendlíky, zatváracie špendlíky (zicherky), navliekač ihiel, nití, strihový papier, box na cievky, náprstky, zakladače šikmých prúžkov, ..

krajčárske nožnice

rotačný nôž

špendlíky

Príprava materiálu pred šitím

Látky z výroby prichádzajú napustené tzv.apretúrou – chemickými látkami, ktoré zabráňujú vlhkosti a plesni pri preprave a v skladoch.

Pred šitím odevov a výrobkov, ktoré sa pri používaní budú prať, je potrebné si látku vopred pripraviť. Potrebujeme ju na jednej strane zbaviť práve tej chémie a na strane druhej zabezpečiť, aby sa látka nosením a praním viac nemenila.

Odporúčam každú látku z prírodných vlákien vopred preprať na toľko stupňov, na koľko ju budeme bežne v práčke prať. Na základe mojich skúseností stačí aj namočiť látku do najteplejšej vody, akú môžete z kohútika odpustiť do umývadla, lavóra, vane. Látku je potrebné namočiť celú a rozloženú, aby sme zabezpečili nasiaknutie aj vnútorných vrstiev. Necháme ju vo vode vychladnúť, následne vyžmýkame (na minimum otáčok) a necháme vyschnúť. Vyžehlíme. Pri žmýkaní ma vysoké otáčky môže dôjsť k poškodeniu vzhľadu látky. Ak perieme látku v práčke s inou bielizňou, odporúčam použiť utierky na zachytávanie farieb. Dostať ich kúpiť v predajniach DM. Vypratím a vyžehlením materiál zmäkne a vyzráža sa, čím zabezpečíme, aby sa nám odev či výrobok po prvom vypraní nezmenšil o 1 až 2 čísla.

Hodvábne látky len namočíme, necháme stiecť vodu a vlhké prežehlíme. Syntetické látky nepotrebujú špeciálnu prípravu.

Ak idete látky recyklovať, presvedčte sa, či sú čisté. Zbavte ich všetkých nepotrebných častí, zbytkových nití a látku vyžehlíte. Vždy sa lepšie pracuje s vyžehlenou, ako pokrčenou látkou.

Výber strihu, množstvo materiálu a ukladanie strihu na látku

Výber strihu závisí najmä od Vašich skúseností. Pokiaľ ste začiatočníci, vyberajte si strihy jednoduché, rovné, s málo dielmi. Postupným šitím a naberaním praxe môžete vyberať strihy zložitejšie. Medzi úplne začiatočnicke modely môžeme zaradiť napr. čiapku a nákrčník z úpletu, tepláčky, legíny, cardigan, úpletové púzdrové šaty, skladaná sukňa, kruhová sukňa ... Rovnako úžitkové výrobky majú rôzne stupne zložitosti. Odporúčam šiť podľa hotových strihov v časopisoch (Burda, Ottobre) alebo v dnešnej dobe je množstvo strihov aj na stiahnutie na internete. Ak Vám niektorý strih sadne, odporúčam si ho odložiť a podľa potreby upravovať. Predĺžiť, skrátiť, upraviť rukávy, pridať vrecká, zmeniť tvar sukne... Strih upravujeme vždy na nový strihový papier, aby sa Vám pôvodný strih zachoval.

Množstvo látky, ktoré budeme potrebovať si musíme zistiť vopred. V časopisoch máte pri jednotlivých postupoch presne rozpísané, koľko akého materiálu pre jednotlivé veľkosti potrebujete. Pozor! Je veľmi dôležité pri kúpe látky skontrolovať šírku látky. Látky sa bežne predávajú v jednoduchej šírke 0,7 m alebo dvojitej 1,4 m, 1,5 m, 1,6 m alebo 1,8 m. Pozor na nákup dizajnových látok, ktoré majú šírku 1,1m. Ak nemáte rozpis materiálu, odporúčam si nakresliť na štvorčekový papier v mierke rozmer látky a doň vkresliť jednotlivé diely. Podľa toho budete vedieť, koľko látky nevyhnutne potrebujete. Nesmiete však zabudnúť na rezervu (kvôli zrážaniu, a tiež pre istotu) ktorá je od 10 – 30 cm.

Pre dámske púzdrové šaty potrebujete: dĺžka šiat + dĺžka rukáva + 15cm rezerva pri šírke látky 140 cm

Pre skladanú sukňu po kolená Vám bude stačiť 1,5 m látky pri šírke 140 cm.

Pre kruhovú sukňu potrebujete 2x dĺžku sukne + 40 cm pri šírke 140 cm.

Pre dámske nohavice potrebujete 1x dĺžku nohavíc + 20 cm pri šírke 140 cm.

Pre detské tepláčky do veľkosti 98 potrebujete 1x dĺžku + 10cm pri šírke 70 cm (resp. šírka 140 cm Vám vystačí na dvoje tepláky).

Pre objemnejšie postavy je potrebné si preveriť, či šírka materiálu bude postačovať. Ak nie, je potrebné kupovať dvojnásobné množstvo látky.

To, ako ukladáme strih na látku, závisí od toho, či šijeme z tkaniny alebo pleteniny. Pravidlom však je, že ukladáme v smere tkania alebo „na os“. Na strihoch z časopisov máme vyznačený smer ukladania dlhou šípkou na strihovom diely. Musíme však dávať pozor na vzor na látke (aby ste nemali kvietky na jednej nohavici hore hlavou a na druhej naopak, aby Vám káro na prednom a zadnom diele pekne sedelo), na štruktúru látky, na lesk (napr. jednofarebný zamät má pod rôznymi uhlami iný odtieň). Aj pri pleteninách ukladáme látku na os pletenia. Platí pravidlo, že strih ukladáme tak, aby na stranu látky, ktorá sa zatača, bol umiestnený zvislý šev. Ak je však úplet potlačený, dbáme v prvom rade na vzor. Strih nikdy nestriháme priamo zo strihovej prílohy časopisu alebo knihy.

Spotřeba látky				
Velikost	104	110	* 116	122 128
Šířka látky cm ins	Spotřeba látky (metry / yds)			
145	0,80		0,85	0,90
57	$\frac{3}{4}$		$\frac{3}{4}$	1

podšívkoviny, 10 x 20 cm; paspuka: vel. 104, 110: 1,50 m; vel. 116: 1,55 m; vel. 122: 1,60 m; vel. 128: 1,65 m; 1 malý knoflík

Strihání
Papírový strih

Vždy si ho prekreslíme pomocou strihového papiera a mäkkej ceruzky. Musíme sa ubezpečiť, či je strih konštruovaný bez prídavok a záložiek alebo s nimi. Tento strih potom prikladáme na látku z rubovej strany podľa polohového plánu. Ak polohový plán nemáme, tak si strih rozmiestnime na látku podľa vyššie spomenutých pravidiel čo najefektívnejšie. Obkreslíme ho na látku presne po hrane papiera. Nesmieme zabudnúť na obkreslenie všetkých pomocných značiek, čísel, aby sme sa vedeli pri šití rýchlo zorientovať a boli presní. Striháme látku podľa toho, či je strih s prídavkami alebo nie. Ak sú v strihu zahrnuté prídavky a záložky, striháme presne po čiare. Ak je strih bez prídavkov a záložiek, striháme von od čiary. Ak šijeme klasickým šijacím strojom tkaninu volíme prídavky podľa typu výrobku a časti odevu od 0,5 cm – 4 cm. Pre vankúš stačí prídavok 1 cm. Pre dekoračné srdiečko stačí 0,5 cm. Pre ramenné švy, priekrčník a prieramok 1 cm, pre boky, pás a miesta, kde máme tendenciu priberať môžeme zvoliť až 3 cm. Na záložky nechávame 4 cm aj viac. Skrátiť sa dá vždy, predĺžiť už nie.

Pod akými názvami môžete nájsť jednotlivé materiály

angora – vlákno zo srsti ang.králika, WA
bambusové vlákno – bamboo
bavlna – cotton, Baumwolle, BA, B , CO
čistá vlna – Schurwolle, pure new wool
hodváb – silk, Seide, HE, SE, pure(čistý)
jahňacia vlna – lambswool
juta – jute, JU
kašmír – cashmere, Kaschmir, WS
konope – kemp
koža – leather, Leder
ľan – flax, linen, Leinen, Flachs, LI
merceriz. bavlna – mercer. cotton
modal, cupro (celulóz.vlákno) – tencel, lyocel
mohér – mohair, Mohair, WM
perie – down, Feder
ramiové vlákno – ramie, Ramie, RA, modal, cupro
srst' králika – rabbit, lapin, Kanin
srst' lamy Alpaka – alpaca, Alpaka
srst' lamy – lama, Lama
srst' zajaca – hare, lievre, Haenhaar
tusah (umelý hodváb) – tasar, Tussah
vlna Merino – wool/Wolle merino, merino
vlna - wool, Wolle, laine, IWS, WV
zamat – velvet

Skratky materiálov

ACE – acetát	PAD, PAF, PAS, PA - nylon, polyamid
CC - kokosové vlákno	PAM, PAN, acrylic, Polyacryl – akryl, polyakryl
CO, BA - bavlna	PE, polyethylene – polyetylén
CV, VIF, VIS, VS – viskóza	PES, PEF – polyester
EA – elastan	PP, POP, PO, polypropylene – polypropylén
KP - kapok	PTFE – teflón, gore-tex
LI - ľan	PU, PUR, polyurethane – polyuretán
LY – lycra	PVC, CLF – polyvinylchlorid
SE - prírodný hodváb	RA - ramia
WO - vlna	
WP - alpaka	

Popisy textilu v angličtine

After swimming rinse in cold water -po kúpaní opláchnite v studenej vode

Do not bleach – nebieliť

Do not iron – nežehliť

Do not machine wash – neprať v práčke

Do not soak – nenamáčať

Do not tumble dry – nesusiť v sušičke

Do not use fabric softener/conditioner – nepoužívať aviváž

Do not wring – nežmýkať

Dry clean – čistiť chemicky / **Do not dry clean** – nečistiť chemicky

Dry flat – sušiť naležato

EASY CARE – ľahká údržba

EASY IRON – ľahšie žehlenie

Fade out – púšťa farbu pri praní

FILLING, PADDING, EINLEGESTOFF – výplň

FUTTER, LINNING – podšívka

Iron at low temperature – žehliť pri nízkej teplote

Iron on reverse side – žehliť naruby

Keep away from fire – chrániť pred otvoreným ohňom

NON-IRON – nežehlivá úprava

OBERSTOFF/OUTSHELL – vrchný materiál

REAL FUR – pravá kožušina

Re-shape after washing – po praní vytvarovať

Steam iron – žehliť parou

TRIMMING/PILE - lem

Wash dark colours separately – prať tmavé farby oddelene

Wash in cold water – prať v studenej vode

Wash inside out – prať prevrátené naruby

Wash separately – prať oddelene

Wash with similar colours – prať s podob. farbami

WATERPROOF – vodeodolné

WINDPROOF – vetruodolné

Hodvábný náhrdelník - postup

Potrebuje:

Hodvábnu šatku, farby na hodváb – naparovacie, korálky a uzávery na korále, hodvábnu niť, ihlu, nožnice, misku do mikrovlnky na zafixovanie farieb, mikroténové vrecká, gumové rukavice, žehličku, mikrovlnnú rúru.

Postup:

1. Z hodvábanej šatky (na náš náhrdelník stačí rozmer vreckovky 28x28) odpárame lístok so symbolmi o ošetrovaní hodvábu. Rozmyslíme si, akú farebnú kombináciu zvolíme a pripravíme si vhodné korálky a farby. Pri práci s farbami na hodváb si musíme uvedomiť ich vlastnosti a tiež to ako funguje miešanie týchto farieb, aby sme dosiahli želaný efekt.

Príklad: ak zmiešame modrú a žltú, získame zelenú, ak zmiešame červenú a žltú, získame oranžovú. Pri farbení stačí použiť maximálne 2 – 3 farby, zaujímavé sú samozrejme kontrastné odtiene, ktoré dobre vyniknú.

2. Šatku zatočíme a urobíme uzol – uzly.

3. Stočenú šatku namočíme do vody s octom – vyžmýkame prebytočnú tekutinu, stačí ak bude šatka vlhká.

4. Takto pripravenú šatku napustíme farbami. Môžete použiť štetec. Ak farby preležete do braleniek, tak farbu nakvapkáme priamo z nich rovno na šatku. Aby farby lepšie prenikli do šatky, po aplikácii farby môžeme ešte šatku stlačiť na miestach, ktoré ostali nezafarbené. Použijeme gumové rukavice, aby sme si nezašpinili ruky. Samozrejme, zauzlenú šatku pootáčame zo všetkých strán.

5. Nafarbenú šatku vložíme do mikroténového vrečka. Vrečko mierne zatočíme na vrchu, čím ho zľahka uzavrieme. Ale iba zľahka, počas pobytu v mikrovlnke sa vo vrecku vyvinie para. Vrečko vložíme do mikrovlnnej rúry. Podľa veľkosti šatky treba zvoliť čas a výkon, doporučujeme stredný výkon a čas podľa veľkosti šatky, cca od 3 do 5 minút. Za tento čas sa vo vrecku vytvorí para, čím sa zafixujú farby a šatka sa usuší. Pozor! Nesmie sa presušiť, pretože by sa mohol hodváb spáliť až zhorieť.

6. Po vytiahnutí z mikrovlnky necháme balíček čiastočne vychladnúť, aby sme si nepopálili ruky na horúcom hodvábe.

7. Ak je to možné, hotová šatka by mala „postáť“ aspoň do druhého dňa. (Ideálne ustaľovanie farieb prebieha 24 hodín.) Preperieme v pracom prostriedku určenom pre hodváb prežehlíme.

8. Šatku zrolujeme, navlečíme na ňu korálky, jednu až päť podľa veľkosti korálok. Drevené, sklenené, keramické – kontrastné či ladiace so zvolenými farbami šatky.

9. Na koniec šatky našijeme hodvábnymi niťami uzávery pre náhrdelníky.

Šitie gombíkovej dierky

Podľa typu stroja môžeme šiť gombíkovú dierku buď programom so štyrmi krokmi alebo automatickým programom.

V oboch prípadoch sú programy nastavené tak, aby sme nemuseli látku otáčať či posúvať, používať spätný chod. Pre šitie gombíkovej dierky platí pravidlo, že minimálna šírka dierky má byť 3 mm, maximálna šírka závisí od veľkosti dierky a od materiálu. Hustotu stehu volíme okolo 0,5 mm. Na mechanických strojoch je na regulačnom kolečku pre dĺžku (hustotu) stehu znázornený symbol gombíkovej dierky (obdĺžnik, písmená BH, H alebo F) v rozmedzí 0 až 1 mm. Gombíkovú dierku si pred šitím naostro vyskúšame na zvyšku materiálu v rovnakom zložení materiálov, vrstiev. Nakreslíme si ju na látku tam, kde chceme, aby bola dierka ušitá. Musíme sa pri svojom stroji uistiť, ktorou stranou program začína. Či zhora dole, alebo zdola hore. Na hlavicu pätky nasadíme pätku pre šitie gombíkovej dierky. Pri **4-krokovej dierke** sa držíme predvoleného cyklu a-d alebo 1-4. Každý krok šijeme samostatne. Medzi zmenou programu z „a“ na „b“ a pod. musíme vždy dvihnúť ihlu nad materiál. Pätku a látku nechávame bez pohnutia. Na zapošítie dierky (krátka strana) nám stačí ušiť 5 až 6 stehov.

Ak by sme šili dlho, vznikne nám na mieste hrča nití, ktorá sa zo spodnej strany látky zasekne v stehovej doske a neumožní nám pokračovať v šití gombíkovej dierky. Po ušití gombíkovej dierky materiál vyberieme. Steh je dostatočne hustý, aby sme ho nemuseli zapošívať. Pri šití **programom automatického šitia gombíkovej dierky** si na látku nakreslíme začiatok dierky a jej smer. Tento program má špecifickú pätku, do ktorej vkladáme gombík a program na základe súčinnosti čidla a brzdičky na pätku rozozná automaticky dĺžku dierky podľa vloženého gombíka. Pätku s gombíkom vložíme do hlavice pätky. Stiahneme čidlo. Podľa typu stroja čidlo len stiahneme alebo aj zatlačíme dozadu. Vrchnú niť prevlečieme popod pätku. Vložíme materiál, nastavíme si program gombíkovej dierky. V prípade digitálnych strojov si stroj sám zvolí prednastavené parametre.

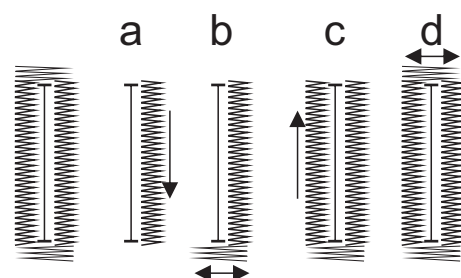
Ak máme stroj mechanický, nastavíme šírku a dĺžku stehu podľa rovnakých pravidiel, ako pri štvorkrokovej dierke. Dierku ušijeme. Zvýšenú pozornosť musíme venovať tomu, aby sme do čidla náhodou počas šitia neľukli. Môže sa stať, že sa gombíková dierka ukončí predčasne.

Ak vznikne akýkoľvek problém, je potrebné program zresetovať. Resetujeme tiež pred šitím každej ďalšej gombíkovej dierky.

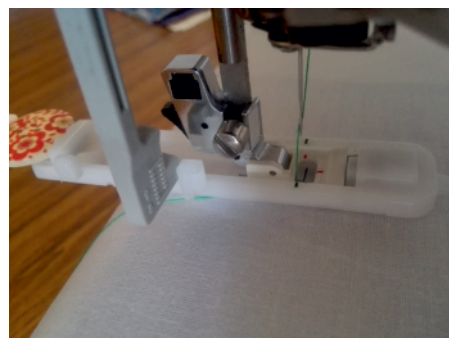
Samotnú dierku vystrihneme ale vyrežeme až po jej ušití.

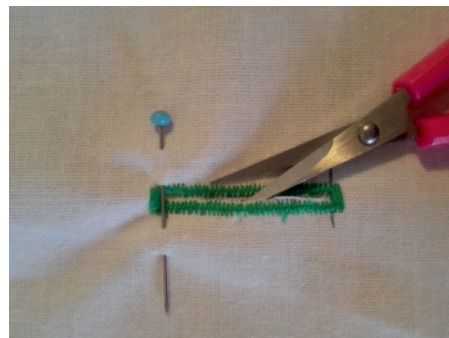
gombíková dierka

štvorkrovová gombíková dierka

automaticky šitá gombíková dierka

prestrihnutie gombíkovej dierky

Šitie otvoreného zipsu

Otvorený zips je zips, ktorý je prišitý spôsobom, že jeho zúbky sú vo finálnom výsledku viditeľné, nie sú kryté materiálom, ku ktorému je samotný zips prichytený. Pri odeve sa používa najmä na mikiny, bundy, otepľováky, vrecká so zipsom... Častejšie využitie má práve pri úžitkových výrobkoch, ako sú vrecúška, kabelky, tašky, ruksaky, vankúše...

Priložíme líce zipsu na líce látky a hranu zipsu na hranu látky. Prišpendlíme na strane, kde budeme viesť steh. Steh vedieme v rozmedzí zúbkov zipsu, zapošijeme na začiatku aj na konci. Nepresahujeme ním za kovové brzdy. Keď začíname šiť od strany bežca, zips si otvoríme. Keď od konca zipsu, šijeme zips zavretý. Nasadíme si do stroja pätku pre šitie zipsov. Nasadíme ju na tú stranu, ktorá lícuje zúbky. So zipsovou pätkou šijeme vždy len rovnostehom. Vyvýšená časť pätky kľže po zúbkoch a zúžená predná časť ich lícuje. Špendlíky priebežne pri šití vyťahujeme. Šijeme až po bežec, ktorý nám v následnom šití bráni. Ihlu polohujeme do látky, pätku dvihneme a zips zatvoríme alebo otvoríme. Steh dokončíme. Rovnako pokračujeme s druhou stranou zipsu. Priložíme líce zipsu na líce látky a hranu zipsu na hranu látky. Musíme už však myslieť na centrovanie oboch látok. Zips prišijeme tým istým spôsobom. Dávame pozor, aby sme šili v rovnakej vzdialenosti od zúbkov, ako predchádzajúcu stranu. Prišitý zips rozžehlíme na strany tak, aby boli zúbky viditeľné. Medzi koncom zipsu a koncom látky vznikol voľný priestor, ktorý je potrebné zatvoriť. Vystrihneme si pásik látky široký minimálne ako šírka zipsu a aspoň 2x taký dlhý ako je voľný priestor, ktorý potrebujeme skryť. Pásik prehne lícom zvonku na polovicu a vložíme medzi zips a látku tak, aby prekryval brzdy na konci zipsu. Prišpendlíme z rubovej strany na zažehlenú hranu a prišijeme rovnostehom.

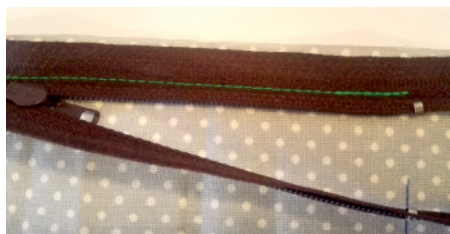
líce na líce, hrana na hranu

nasadenie pätky

poloha ihly nadol a zdvihnutie pätky

prišitá prvá strana zipsu

prišpendlená druhá strana zipsu

medzera v látke po prišití zipsu

vložený pásik na zakrytie medzery

prišijeme z rubovej strany a nadbytok odstrihneme

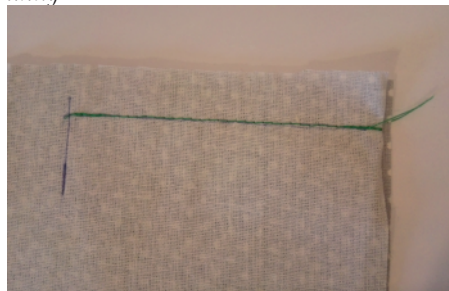
skrytá medzera

Šitie skrytého zipsu

Skrytý zips sa využíva pri odeve (sukne, nohavice, blúzky, šaty), všade, kde nechceme, aby bolo zips vidieť. Samozrejme ho nájdeme aj pri úžitkových výrobkoch (vankúše, kabelky, tašky, vrecká). Najprv si na rubovej strane látky vyznačíme polohu zipsu, časť, kde budú diely výrobku zošité spolu a kde bude všitý zips. Priložíme oba diely k sebe lícnou stranou a dávame pozor na ich vzájomnú polohu. Zošijeme ich rovnostehom pozdĺž vyznačenej línie. Na začiatku aj na konci steh zapošijeme. Takto zošitú látku rozžehlíme, prídavky rozložíme na obe strany. Z rubovej strany priložíme zips tak, aby bola líčna strana smerom k látke. Vycentrujeme ho zúbkami do prostriedku medzery. Prišpendlíme jednu stranu k prídavku látky. Nasadíme si do stroja pätku pre šitie zipsov. Nasadíme ju na tú stranu, ktorá lícuje zúbky. So zipsovou pätkou šijeme vždy len rovnostehom. Vyvýšená časť pätky klže po zúbkoch a zúžená predná časť ich lícuje. Prišijeme ho štandardným spôsobom. Steh vedieme od začiatku zipsu po koniec, zapošijeme na začiatku aj na konci. Keď začíname šiť od strany bežca, zips si otvoríme. Keď od konca zipsu, šijeme zips zavretý. Špendlíky priebežne pri šití vyťahujeme. Šijeme až po bežec, ktorý nám v naslednom šití bráni. Ihlu polohujeme do látky, pätku dvihneme a zips zatvoríme alebo otvoríme. Steh dokončíme. Rovnako pokračujeme s druhou stranou zipsu.

vyznačíme si linku, po ktorej zošijeme látky

zapošijeme steh na začiatku aj na konci

rozžehlíme prídavky na obe strany

skrytý zips prišitý z rubovej strany

skrytý zips prišitý z lícnej strany

zips prišpendlíme a prišijeme len k prídavku

poloha ihly a pätky pri presúvaní bežca

šijeme na strane pri zúbkoch

keď šijeme zo strany bežca, zips otvoríme

Použitá literatúra

- Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 2. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1995. 448 s. ISBN 80-224-0235-4. s. 259-260.
- Náuka o textilných materiáloch, Willi Vopršal, 1958, Slovenské vydavateľstvo technickej literatúry n.p.,
- <https://sk.wikipedia.org/wiki/Bavlna>
- <https://sk.wikipedia.org/wiki/%C4%BDan>
- [https://sk.wikipedia.org/wiki/Vlna_\(pokryv_tela\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Vlna_(pokryv_tela))
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tkanina>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pletenina>
- <http://www.vutch.sk/stranka/symboly-udrzby-znaky>
- Kolektív autorov, 101 praktických rád - Čistíme škvrny , Vydavateľstvo: Ikar, 1998
- <http://www.singer.sk/historia.htm>
- <http://www.raketer.sk/?article=9>
- http://monitoring.eduk.sk/zdroje/LG_Uvod_do_sitia.pdf
- <https://www.aktuality.sk/clanok/455576/sijaci-stroj-povazovali-za-najuzitocnejši-vynalez-na-zaciatku-mal-vsak-viac-nevyhod-ako-vyhod/>
- <https://www.bratislavskenoviny.sk/historia/41839-predajna-singer-mala-aj-svoju-ucebnu>
- <https://kosice.korzar.sme.sk/c/4530135/pokracujeme-v-novom-seriali-v-ktorom-si-podavaju-ruky-historia-a-sucasnost.html>

Odporúčaná literatúra

- Encyklopedie textilních materiálů (Příručka módního návrháře) CZ, Slovart CZ (2012)
- Můj první šicí stroj (Průvodce pro začátečníky krok za krokem) CZ, Jane Bull · Mladá fronta (2015)
- Odevná technológia pre 2. ročník učebného odboru krajčír (so zameraním na univerzálne šitie), J. Šoltésová · Expol Pedagogika (2006)
- Odevná technológia pre 3. ročník učebného odboru krajčír (so zameraním na univerzálne šitie), J. Šoltésová · Expol Pedagogika (2007)
- Patchwork šitý na stroji CZ, Renata Bažantová · Vydavateľstvo: Computer Press, 2007
- Super šitie pre deti, Vydavateľstvo: Svojtka&Co., 2016
- Šijeme pro miminko CZ, Svojtka&Co. (2016)
- Šitie - krok za krokom (Vyše 200 základných techník pre začiatocníkov), Alison Smith, Ikar (2012)
- Veľká kniha šití - Tašky CZ, Svojtka&Co. (2014)
- Veľká kniha šitia - Základné postupy a techniky, Vydavateľstvo: Svojtka&Co., 2013
- Začínám šít na šicím stroji CZ, Svojtka&Co. (2016)

OZ Tvorivá dielňa organizuje umelecké a tvorivé dielne, vzdelávacie aktivity, podporuje záujem verejnosti o výtvarné techniky, o arteterapiu, artefietiku, obnovu a zachovávanie remeselných zručností a tradičných remesiel. V rámci projektu SPOTS sme realizovali v priestoroch Výmenníka Obrody tvorivé dielne. Spolupráca trvá doteraz a to prevažne na dobrovoľníckej báze a v rámci projektov OZ. Pravidelne sa zúčastňujeme tvorivých aktivít nielen na Slovensku ale aj v susednom Maďarsku. Od vzniku OZ sme sa zapojili do týchto projektov:

- projekt: „Tvorivá dielňa – tvorivý priestor bez hraníc,, – tvorivé dielne, prednášky, výstavy prác vo Výmenníku Terasa v Košiciach, MK-7261/2012/3.2 (2012)
- projekt „Pre zdravie psa a jeho pána“ – a projekt Maľovaná hodvábná cesta Terasou“ – podporené MČ KE Terasa, (2012)
- spolupráca s Kultúrnym centrom Košického samosprávneho kraja – Terra Incognita - X. Tokajské vinobranie v Čerhove – tvorivé dielne, (2012)
- projekt RWE Companius – Maľovaný textil, (2015)
- projekt „Šanca pre Teba“ – Šijeme pre radosť podporené Nadáciou Orange, (2017)

Členovia OZ sa pravidelne stretávajú pri aktivitách v priestoroch členiek združenia. Spolupracujú medzi sebou navzájom a vďaka členskej základni dochádza k prelínaniu znalostnej bázy členov združenia ktorí majú rôznorodé povolania. Budujeme partnerstvá a zapájame sa do projektov, ktoré naplňajú ciele a rozširujú činnosti OZ Tvorivá dielňa. Tešíme sa na stretnutie s Vami.

popka.sk

V roku 2016 som vymenila prácu za koníček, ktorý ma živí.

Venujem sa textilu v rôznych podobách, či sú to:

- kurzy šitia - skupinové alebo individuálne, pre začiatočníkov alebo pre pokročilých
- kreatívne šitie - šitie na objednávku - interaktívne projekty pre deti, pískacie tričká, úžitkové predmety
- projekt Veselé rúška - v rámci ktorého šijem bavlnené respiračné rúška pre zdravotníkov aj pacientov, pre všetkých, ktorí ich potrebujú. V r. 2016 som odovzdala 500 ks rúšok pre oddelenie Detskej hematológie a onkológie FNP Košice, s podporou Nadácie pre deti Slovenska, z grantového projektu ZP Dôvera, www.veseleruska.sk
- projekt Veľké ženy - v rámci ktorého šijem módne šaty pre priestorovo významné dámy
- scénografia - pre Divadlo Komika, rozprávka O zlatej rybke

Tak ako jedlo má obsahovať všetky chute, každá časť práce prispieva svojou troškou, aby som mala z práce pocit naplnenia, uspokojenia.

Tento projekt sa uskutočnil vďaka programu Spojme sa pre dobrú vec 2017 Nadácie Orange.

Nadácia

